

University of Groningen

Het ambivalente karakter van infrastructurele megaprojecten

Verweij, Stefan

Published in:
Rooilijn

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Final author's version (accepted by publisher, after peer review)

Publication date:
2016

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Verweij, S. (2016). Het ambivalente karakter van infrastructurele megaprojecten. *Rooilijn*, 49(3), 221-223.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Het Ambivalente Karakter van Infrastructurele Megaprojecten

Stefan Verweij

Verweij, S. (2016). Het Ambivalente Karakter van Infrastructurele Megaprojecten. [*Rooilijn*](#), 49 (3), 221-223.

Boek Review

Grabher, G. & J. Thiel (2015). *Self-Induced Shocks: Mega-Projects and Urban Development*. Berlijn: Jovis Verlag. 224 pagina's. ISBN 978-3-86859-370-9, €29,80.

Infrastructurele megaprojecten zijn geliefd en gehaat. Aan de ene kant exposeren ze bouwkundig vernuft, wekken ze veel bewondering op en kunnen ze fungeren als vliegwiel voor sociaaleconomische ontwikkeling van stedelijke gebieden. Aan de andere kant veroorzaken hun langdurige bouwprocessen veel overlast, worden de projecten vaak gekenmerkt door tijds- en budgetoverschrijdingen (Flyvbjerg, Bruzelius & Rothengatter, 2003) en zijn hun planvormingsprocessen soms ondemocratisch. Hun ambivalente karakter maakt megaprojecten al vele jaren een populair object van studie (zie bijvoorbeeld Flyvbjerg e.a., 2003; Dimitriou, Ward & Wright, 2013). Het doel van het boek *Self-Induced Shocks: Mega-Projects and Urban Development*, onder redactie van Gernot Grabher en Joachim Thiel (2015) is het verder blootleggen van dit ambivalente karakter. Het vertrekpunt daarbij is het idee van *self-induced shocks*, de notie dat de projecten vanwege hun omvang en complexiteit schokken in het stedelijk systeem teweegbrengen, zowel positief als negatief, die zelfopgelegd zijn door de besluitvormers van de projecten.

De acht hoofdstukken (waarvan sommige heruitgaven zijn van eerder gepubliceerde artikelen) en de drie fotorapportages waaruit het boek bestaat leggen het ambivalente karakter van infrastructurele megaprojecten mooi bloot. Zo laat Oliver Ibert in zijn hoofdstuk de spanning zien tussen besluitvormingsrationaliteit en actierationaliteit. Besluitvormingsrationaliteit benadrukt het belang van het nauwkeurig en zorgvuldig plannen van de complexe projecten en het betrekken van stakeholders daarbij. Dit is vaak de focus geweest van onderzoek naar infrastructurele megaprojecten (bijvoorbeeld Priemus, Flyvbjerg & Van Wee, 2008) en de recente planningsliteratuur. De actierationaliteit benadrukt juist hoe projecten, zeker als er sprake is van harde deadlines in het geval van mega-events zoals de Olympische Spelen, de slagkracht van besluitvormers en planners kunnen bevorderen. Het niet halen van deadlines is in het geval van events zoals de Olympische Spelen geen optie; planners hebben een focus op actie en realisatie. Kosten nog moeite worden gespaard, waardoor megaprojecten vaak worden gekenmerkt door budgetoverschrijdingen en een laag democratisch gehalte. De spanning en wisselwerking tussen de twee vormen van rationaliteit komen ook duidelijk terug in

het hoofdstuk van Gernot Grabher en Joachim Thiel en dat van Martin Müller, die de planning van de Olympische Spelen in London respectievelijk de Olympische Winterspelen in Sochi onderzochten.

De eerste hoofdstukken van het boek hebben een focus op de planning van megaprojecten en op hun fysieke en sociaalpolitieke effecten. Terwijl bovengenoemde drie hoofdstukken het ambivalente karakter van de planning van megaprojecten bespreken, onderzoekt Deike Peters in haar hoofdstuk (p. 51-71) hoe megaprojecten de fysieke stedelijke ruimte veranderen en daarmee een blijvend effect hebben op de verdere ontwikkeling van de stad. Dit doet zij aan de hand van een casusstudie naar spoorwegontwikkeling in Los Angeles. Die stad heeft zich door het bouwen van vele megasnelwegen ontwikkeld als een echte autostad. De vraag is of dit effect kan worden teruggedraaid en of het de besluitvormers van Los Angeles lukt meer mensen van de auto naar het openbaar vervoer te krijgen. In het hoofdstuk wordt gesteld dat dit mogelijk is door nieuwe megaprojecten te ondernemen, die als doel hebben spoorwegen te ontwikkelen waardoor de overstap naar openbaar vervoer aantrekkelijker wordt gemaakt.

De latere hoofdstukken in het boek vertrekken meer vanuit de managementliteratuur en onderzoeken hoe managers omgaan met de complexiteit van megaprojecten. Zo onderzoeken Willem Salet, Luca Bertolini en Mendel Giezen in hun hoofdstuk over de HSL-Zuid hoe managers kunnen omgaan met complexiteit en onzekerheid in megaprojecten. Leonore van den Ende en Alfons van Marrewijk laten in hun hoofdstuk zien hoe verschillende stakeholdermanagementstrategieën kunnen worden ingezet om de negatieve effecten van megaprojectontwikkeling en –uitvoering voor de omgeving te minimaliseren. Deze hoofdstukken raken daarmee sterk aan de thematiek van het themanummer in *Rooilijn* naar de Rotterdamse aanpak van stedelijke complexiteit (Jg. 48, Nr. 3).

Het boek is aantrekkelijk en toegankelijk vormgegeven en de focus op het ambivalente karakter van infrastructurele megaprojecten is een mooie toevoeging aan de literatuur, waarin onderzoekers toch vaak geneigd zijn een meer eenzijdig perspectief te hanteren. Het boek kent afwisselend bijdragen met een meer kritisch perspectief op het nut en de noodzaak van megaprojecten en hoofdstukken die ook de kansen van megaprojecten benadrukken voor stedelijke ontwikkeling.

Daar staat tegenover dat de hoofdstukken van de verschillende auteurs niet allemaal even sterk zijn wat betreft methodologie en analyse. Een deel van de hoofdstukken is vrij beschrijvend en illustratief van aard, ontbeert een duidelijke analytische strategie, en produceert inzichten die vanwege het ontbreken van een comparatief element moeilijk te veralgemeniseren zijn. Dit maakt de reikwijdte van de meer specifieke inzichten en conclusies in de afzonderlijke hoofdstukken beperkt. Zo worden bijvoorbeeld de ontwikkeling van internationale mega-events als de Olympische Spelen en Expo's onder dezelfde noemer geschaard met de ontwikkeling van infrastructuurprojecten zoals autowegen en spoorwegen, terwijl uit de

casusstudies zelf ook blijkt dat deze typen megaprojecten vaak een andere dynamiek kennen.

Hoewel het boek niet uitblinkt in methodologie en analyse is het generieke idee van het blootleggen van de ambivalentie van megaprojecten overtuigend gebracht. Het boek biedt vooral een interessante conceptuele bijdrage aan en reflectie op het complexe karakter van megaprojecten. Voor planologen in de praktijk kan het hen daarmee helpen duiding te geven aan die complexiteit.

Biografische noot

Stefan Verweij (www.stefanverweij.eu) is vanaf mei 2016 als Postdoctoraal Onderzoeker verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Literatuur

Dimitriou, H.T., E.J. Ward & P.G. Wright (2013) 'Mega transport projects - Beyond the "iron triangle": Findings from the OMEGA research programme', *Progress in Planning*, jg. 86, p. 1–43.

Flyvbjerg, B., N. Bruzelius & W. Rothengatter (2003) *Megaprojects and risk: An anatomy of ambition*, Cambridge University Press, Cambridge.

Grabher, G. & J. Thiel (Red.) (2015) *Self-induced shocks: Mega-projects and urban development*, Jovis Verlag, Berlin.

Priemus, H., B. Flyvbjerg, B. & B. van Wee (Red.) (2008) *Decision-making on mega-projects: Cost-benefit analysis, planning and innovation*, Edward Elgar, Cheltenham.